

ПРОФ. ДР. ЄВГЕН ГРИЦАК

ГОЛОСИ ПРЕСИ

ПРО УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВНУ ГІМНАЗІЮ
В ПЕРЕМИШЛІ ЗА ШКІЛЬНИЙ РІК 1937—8

ПЕРЕМИШЛЬ, 1938.

Відбитка із Звідомлення «Кружка Родичів» при держ. гімназії з українською мовою навчання в Перемишлі за шк. рік 1937/38.

Друкарня Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, вул. Чарнецького 26.

ГОЛОСИ ПРЕСИ ПРО ПЕРЕМИСЬКУ ДЕРЖАВНУ ГІМНАЗІЮ ЗА ОСТАННІЙ ШКІЛЬНИЙ РІК.

а) Останній випуск „Звідомлення Кружка Родичів”.

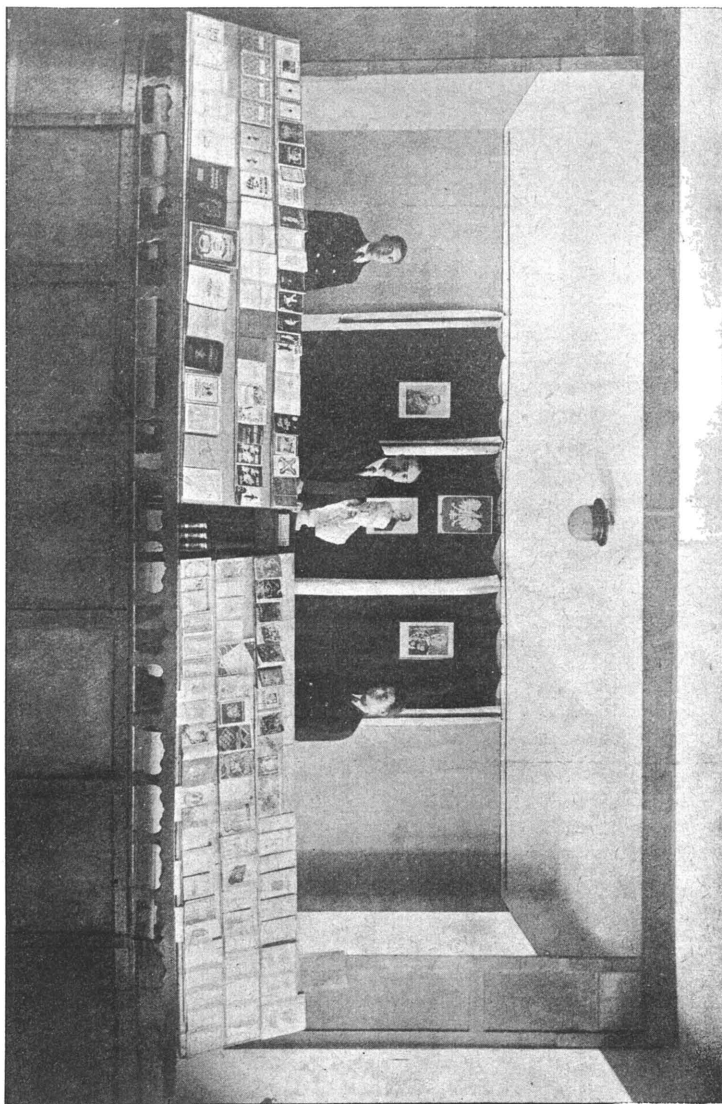
Звичайне „Звідомлення” гімназії чи іншої установи за один рік праці не має великої атракційної сили для широкого загалу¹⁾, бо в першу чергу призначене воно для людей, ближче зацікавлених даною школою чи установою. Здається, нема про що писати в окремій статті тимбільш, як узяти на увагу доволі велику кількість книжок, що тепер рік-річно появляються, а про переважну їх частину ніхто ні словом не згадає. А все таки і звичайне „Звідомлення” можна зробити цікавим, якщо подати в ньому речі, що цікавитимуть і ширші кола суспільства, якщо видати його в гарній формі, якщо піднести його понад рівень буденних сірих книжечок з самими сухими цифрами й прізвищами, що їх перегляне людина за декілька хвилин і відкладає, а більш уже не займатиметься ними, хіба в потребі, для інформації, цитування і т. п. Такі думки насуються мені, коли пишу про останнє „Звідомлення „Кружка Родичів” при державній гімназії в Перемишлі за шкільний рік 1936-1937²⁾). Не викликало воно такого широкого відгону, як „Ювілейний Альманах” з шк. р. 1935/36³⁾, бо не дає воно того, що Альманах, ні своїм об'ємом, ні змістом. Його завдання скромне й менше, однак тому, що крім звичайного статистично-цифрового та чисто ділового матеріалу дає ще матеріал інший, цікавіший, а саме окремі статті на шкільно-педагогічні теми та ілюструє життя школи, що дозволяє і бувшим учням гімназії і прихильникам Заведення й молоді вглянути в це життя та зрозуміти сучасні осяги, зацікавлення та змагання молоді, звернуло на себе увагу частини нашої преси, а це виявилось у 4 рецензіях, що їх тут наводжу.

¹⁾ Порівняйте сатиричні зауваги на цю тему в «Ділі» ч. 145. з 5. липня 1938. п. н. «Коли хто терпить на безсонність», а саме: Один наш письменник каже: «Я вибираю собі якусь лектуру, н. пр. звіт із «Народньої Торговлі» або якогось банку. Прочитавши дві сторінки очі мені самі замикаються».

²⁾ Перемишль, 1937. стр. 160, 44 знімки.

³⁾ Пор. мою статтю «Як прийняли бувші учні і громадянство наш Ювілейний Альманах «3 юних днів, днів весни» у цитованому вище «Звідомленні» стор. 108—125.

1. „**Нова Зоря**” — Найосновніша та найглибша оцінка появилася у відомому часописі „**Нова Зоря**” в ч. 71 (1071) з дня 19. вересня 1937 в рубриці „**Нові видання**”. Представляється вона так:

«Глидень книжки», влаштований «**Читальнею Учнік**» дня 22. XI. 1937. Вистава книжок з 1937. р., а зокрема тих, що здобули літературні нагороди в рр. 1933—1936. (По середній організатор виставки — проф. Б. Загайкевич з двома помічниками-учнями ліцею).

Хто колинебудь видавав книжки або альманахи, той з подивом і з дійсно глибоким признанням перегляне висше згадане Звідомлення Віділу „**Кружка Родичів**”, бо в нього вложено дуже

багато надзвичайно уважної праці. Тому се Звідомлення може довгі літа служити за взірець публичним установам. Воно має три головні прикмети: 1. все в нім річеве, потрібне й цікаве, 2. редактори Звідомлення зрозуміли вагу відгомону того, що передтим давали суспільности і значіння відповідного сформування та утревалення того відгомону на папері, 3. видання під оглядом технічним і коректурним виїмково старанне. Ся третя прикмета важна тим, що на ніщо не придається навіть найрозумніша праця, коли в ній кепська коректа. І не тільки на ніщо, але ще й баламуцтва вводить. Отже се тут виключене задля великої дбайливости редакторів і видавців. Взагалі, коли докладно переглядається се особливше видання, в яким на нашу думку суспільно найцінніша друга його прикмета, — то мимохіть в умі повстає теза, що молодь, яка виростає під впливом так надзвичайно дбалих людей, повинна видати з себе подібно взірцевих працівників в дальшій суспільній житті. Наскільки ся теза слухна в пропорції до інших заведень, можна буде ствердити по 20-ти, або 30-ти літах. І велику заслугу в педагогії мавби той, хто колись завдавби собі труда ствердити се. Цікаві дані знаходимо в тім Звідомленні у статейці Є. Бачинського п. з. „Як б. учні підтримали матеріяльно В-во Ювильного Альманаху в 40-ліття першої матури?“ Той Альманах п. з. „З юних днів, днів весни“ видано в 1936 р. в 1500 примірниках. На 787 прим., розісланих поза Перемишль, вернулося 53. Причини звороту були: неточні адреси, смерть адресатів і т. п., але були і свідомі звороти. Датки прислало 405 осіб на суму 1.794 зол. 45 сот. Отже се можна назвати в наших відносинах навіть дуже гарним матеріяльним успіхом, а моральний успіх навязання контакту з б. учениками очевидно без усякого порівняння більший. Працю п. Є. Б. згадали ми з природи річи, а не тому, немовби інші дуже старанні й цікаві праці в тім альманаху не звернули на себе нашої уваги. — А. Ч.

Як видно з цієї оцінки, вдумливий та досвідний рецензент підкреслив у „Звідомленні“ річевість та цікавість матеріялів, дбайливість видання під технічним та коректурним оглядом, вкінці зібрання голосів критики Ювил. Альманаху. Крім цього подав свої завваги на виховні теми, а саме потребу привчати молодь до солідности та дбайливости в праці, вкінці зупинився на матеріяльній сторінці видання й дійшов до висновку, що вона зовсім добра. Взагалі, ціла рецензія оригінальна й цікава, повна влучних думок, дуже відбігає від звичайних шабльононих рецензій наших часописів.

2. Вістник Марійських Товариств. — Друга рецензія, чи радше замітка про „Звідомлення“ появилася в органі Управи Марійського Т-ва молоді п. н. „Вістник Марійських Товариств“ у 6. ч. за грудень 1937. р. на стор. 28—29. Криптонімний автор підносить дбайливе видання книжки як заслугу директора гімназії, завважує, що всі статті цікаві, а зокрема зупиняється, як це і зрозуміле

з огляду на характер і зміст журналу, на статті о. проф. П. Голинського про десятиліття існування та праці „Марійської Дружини” в перемиській гімназії. За цю статтю висловлює авторові признання й додає до цього своє побажання, щоб провідники Мар. Дружин подавали постійно в гімназійних звітах огляди праці цих Дружин. Але краще дати слово самому авторові цієї лаконічної замітки:

В цьому звідомленні, виданому дуже дбайливо під проводом знаного педагога п. дир. С. Шаха, міститься ціла низка цікавих статей, одначе нас найбільше цікавить стаття о. проф. П. Голинського. Марійська Дружина учнів при державній гімназії з українською мовою навчання в Перемишлі (144—152). Стаття написана фахово, зо знанням річі й наглядною любовю до Марійської ідеї. Крім цього в тексті поміщена гарна знімка Марійських Дружинників перед відїздом на конгрес до Львова. ОО. Провідники Марійських Дружин у середніх школах повинні старатися, щоб у річному звідомленні шкільному був поміщений бодай короткий звіт з діяльності Марійської Дружини, як організації, дозволеної Міністерством. —І. Т.

3. „Сівач”. — Третю оцінку помістив „Сівач”, часопис проповіді й катехизи (Львів, редактор о. П. Дзедзик), що в ч. 11. за 1937 р. дав редакційну (бо без підпису) замітку, в якій, наводячи зміст „Звідомлення” висловлюється про нього в суперлятивних похвалах і ставить його за зразок для інших Кружків Родичів на те, як треба співпрацювати зі школою й показати успіх своєї праці суспільству. Редактор часопису підкреслює цікаве й старанне зредагування „Звідомлення”, прикрашення його багатьма знімками, а далі висловлює за нього признання керманичеві гімназії:

Звідомлення „Кружка Родичів” при державній гімназії в Перемишлі, за шк. р. 1936-1937. Перемишль 1937. 17 x 24 см. Стор. 160. Ціна ?

Оцей III. річник Звідомлення „Кружка Родичів” при українській держ. гімназії в Перемишлі, (подібно як минулорічний Альманах) є хіба безконкурентийний.

Послужити він повинен у першій мірі вказівкою для других аналогічних Кружків — як, в якому напрямі можна і треба співпрацювати громадянству зі школою і які великі успіхи можна з тієї праці досягнути, — а відтак, як треба свою працю суспільству задемонструвати...

„Звідомлення” складається з двох частин: Перша частина обіймає звіти досягнень поодиноких секцій Кружка, а друга має характер більш літературний. Тут вибивається на перший план велика стаття Директора гімн. п. Ст. Шаха про реформу шкільництва, — про її ціль, прояви та організацію. Замітні теж статті на педагогічні теми: дра М. Рибак: „Школа й дім” і о. П. Голинського: „Марійська Дружина”, як теж й „Жалібне слово в часі

похорону бл. п. проф. Кл. Вахнянина, виголошене проф. Дублянницею.

Загально беручи „Звідомлення” дуже цікаво і старанно зредаговане та зілюстроване аж 44 дуже вдатними знімками, заслугує на те, щоб ним заінтересувалось й ширше громадянство. Якщо видання цього Звідомлення не є дефіцитове, — то треба з цього приводу щиро погратулювати Проводові „Кружка Родичів”, — а в першу чергу Директорові гімн. п. Ст. Шахові, — та побажати, щоб й на будуче такі Звідомлення видавали.

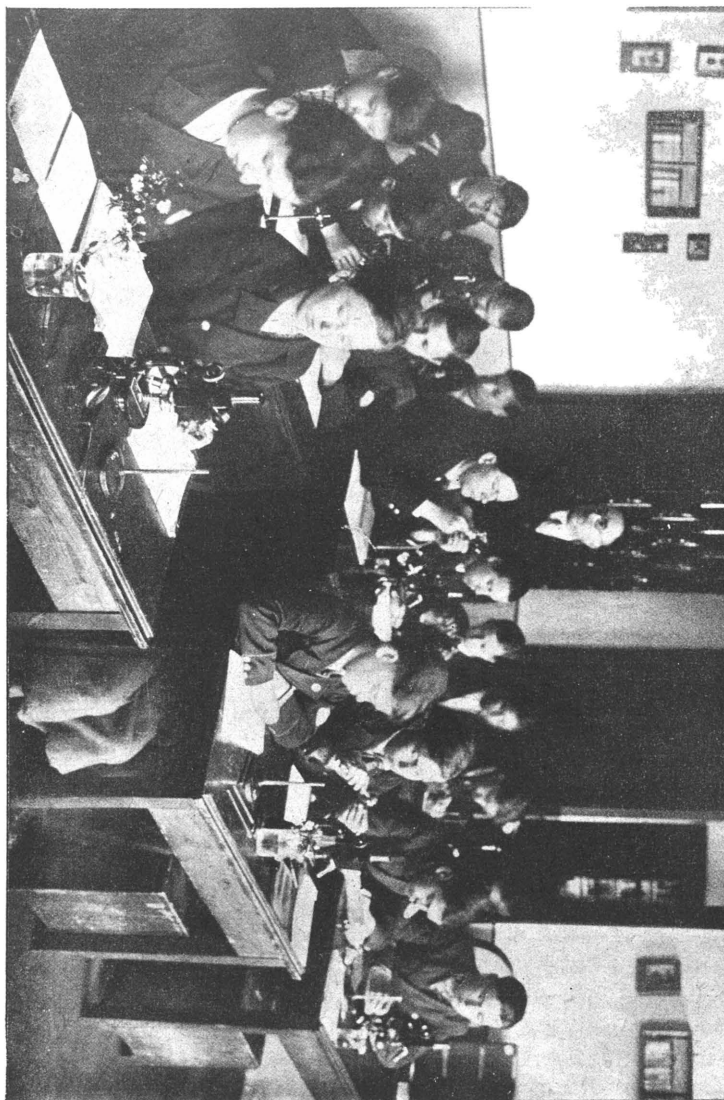
4. „Рідна Школа”. Як видно з цих 3 оцінок, усі вони вийшли з релігійно-церковних, чи радше священицьких кол. І це нікого не повинно дивувати, бо ці кола завжди цікавилися виховно-шкільною справою і мали вплив на неї. Не повинні були збути появу „Звідомлення” мовчанкою і виховно-освітні органи, що їх у нас на жаль так дуже мало, бо тільки три*). З них відізався про „Звідомлення” тільки один, а саме журнал „Рідна Школа” в ч. 22. з 15. листопада 1937. у відділі „Бібліографія” на стор. 331. Непідписана, цебто редакційна, коротка заввага підкреслює в першу чергу змістовність та чепурність видання, гарний папір та багато знімок, що завжди є прикрасою кожної книжки. Як попередні часописи, так і Р. Ш. зазначає що „Звідомлення” дбайливо опрацьоване й містить цікавий та різноманітний матеріал з кількох ділянок, а далі звертає увагу на велику та успішну працю „Батьківського Кружка”. Анонімний автор бібліографічної замітки не дає переліку поодиноких статей, тільки висловлюється прихильно про статтю дир. С. Шаха „Реформа шкільництва” подібно, як зробив це „Сівач”.

В цілості представляється замітка „Рідної Школи” ось так: Заходами рухливого Кружка Родичів при державній українській гімназії в Перемишлі вийшло на днях змістове, багато ілюстроване, одним словом — чепурне Звідомлення виділу „Кружка Родичів” при державній гімназії з українською мовою навчання в Перемишлі за шк. рік 1936-37. Сторін 160, великої 8-ки, на гарному папері.

Це звідомлення, подібно, як і попередні, опрацьоване дуже дбайливо, містить цікавий і різnorodний матеріал з ділянки виховно-педагогічної, культурно-освітної, фізичного виховання, хронікарської і научної. Дуже переглядно представлений тісний звязок гімназії з Батьківським Кружком і корисна з ним співпраця, що причиняється до великих успіхів. Цінна стаття дир. гімназії Степана Шаха п. н. „Реформа шкільництва” (погляд на її ціль, прояви й організацію) вийшла окремою відбиткою.

*) Крім цитованого тут журналу «Рідна Школа» орган народніх учителів «Шлях виховання й навчання» (ВПУВ) і «Українська Школа» — орган Т-ва середньошкільних учителів «Учительська Громада».

5. **Відбитка.** Велике зацікавлення, як видно з наведених оцінок, викликала актуальна стаття дир. С. Шаха про реформу шкільництва з приводу організування на місце давніх 7-8 клас гімназії,

Біологічна робітня.
Учні працюють на лекції під проводом Проф. Ю. Джигала.

нового типу шкіл, переходових між гімназіями та університетами, а саме ліцеїв. Ця стаття вийшла окремою відбиткою і нею зацікавилися два наші щоденники, а саме „Діло” й „Новий Час”. У „Ділі” в ч. 261. з 26. листопада 1937. помітив криптонім М. Р.

(здається Перемишлянин, батько одного учня) коротку й дуже прихильну оцінку цієї відбитки, якій признає, що видано її дуже в пору. Подобається йому й історична частина цієї відбитки, де представлений найславніший із перемиських єпископів Іван Снігурський. Цілість цієї інформаційної оцінки-нотатки така:

Степан Шах: Реформа шкільництва — погляд на її ціль, прояви й організацію. — Відбитка із „Звідомлення Виділу Т-ва „Кружок Родичів“ при держ. гімназії з українською мовою навчання в Перемишлі за шк. рік 1936/37.

Перед нами дбайливо видана брошура об'єму 23 сторін з 4 дбайливими ілюстраціями. Коли автор брошури погодився на видання своєї статті в окремій відбитці, то мав на цілі широкому загалові нашої суспільності в популярний і приступний спосіб уможливити пізнати і зясувати висліди реформи шкільництва у нас — так, як вони під цю хвилину виглядають. Автор цілковито оминає дискусії на тему доцільности чи недоцільности реформи — він стверджує і вияснює лиш те, що вже нині обов'язує. Також не витягає висновків на будуче. Це немов полишає історії і читачеві — а сам іде за наміченою цілею: інформація точна і докладна для суспільности.

Однак не від речі буде подати, що автор кількома словами згадав про давні передконституційні ліцеї в Перемишлі і тимсамим доложив одну цеголку до історії місцевого шкільництва. На тлі того історичного вводу дуже симпатично вийшов довголітній директор „філософії“ в Перемишлі, єп. Іван Снігурський.

Та дигресія цілости не шкодить, навпаки — уріжнороднює зміст так дуже на часі виданої брошури. **М. Р.**

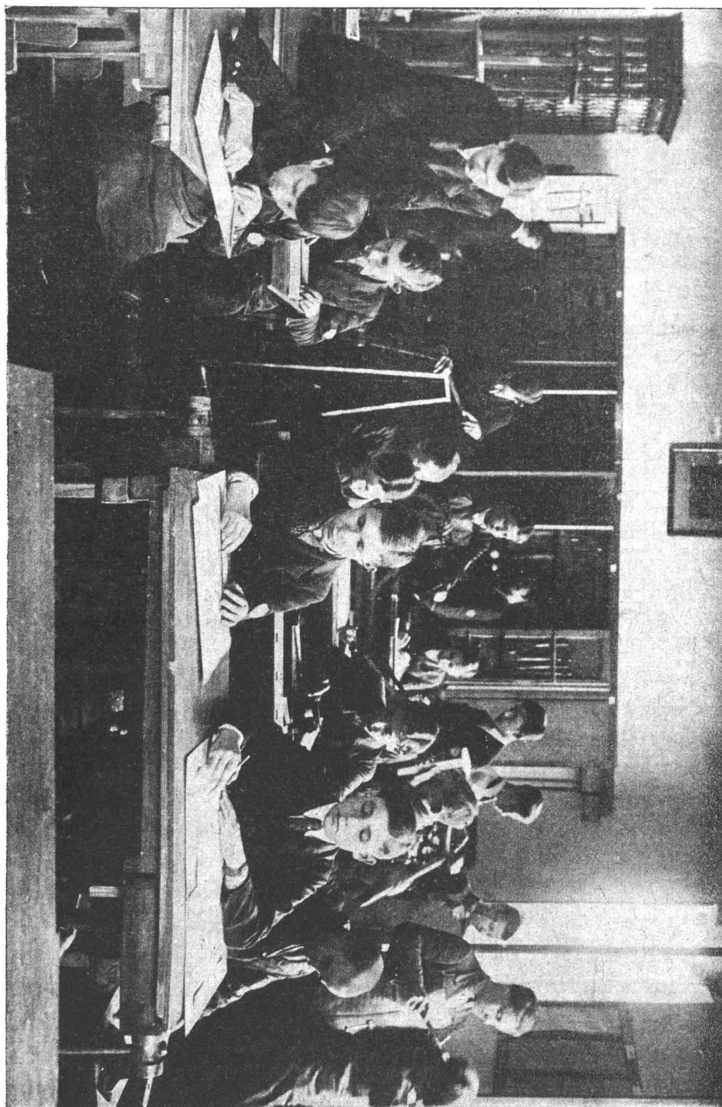
Цією самою статтею-відбиткою зацікавився і „Новий Час“, що не тільки зареєстрував її в ч. 248. з 8. XI. 1937. в бібліографічному кутику, але й помістив частину її в своєму „Літературно-науковому Додатку“ ч. 2. з 25. жовтня 1937. стор. I. п. н. „Передісторія перемиського ліцею“.

б) Життя в гімназії.

1. Концерти. Звичайно занотує наша преса в першу чергу всякі імпрези, що їх улаштує шкільна молодь, як вистави, концерти, спортові виступи, беручи на увагу дбайливість виконання й підготовки окремих точок, прояви молодечих талантів, вкінці оригінальність улаштуваних імпрез та поодиноких точок і осягів. Загально відомо, як дуже любить молодь виступати прилюдно перед своїми батьками та запрошеними гістьми, як високо цінить їх признання, як дуже дбає про те, щоб справді відзначитись і показати свою вмільсть.

Найважніший із усіх шкільних концертів у наших гімназіях це концерт у честь Т. Шевченка. До війни був він одинокий та зосереджував цілу увагу та старання м'олоді, але й тепер, коли вла-

штовують більше шкільних свят, затримав своє значіння та вродистість. Тому теж і в першу чергу про нього згадаю.

Салв ручних робіт, одначасно й моделарня літаків.
Учні роблять нариси робіт під проводом проф. Й. Пентки.

Дописувач „Діла” в ч. 60. з 19. березня 1938. р. висловлюється у частині свого допису з Перемишля п. н. „Поклін гімназійної молоді Кобзареві” дуже прихильно про концерт у шану Нашого Національного Пророка й звертає увагу навіть на зовнішні речі, як гарні запрошення і програмки концерту та естетичну

перестали вже існувати. Іспит зрілости в перемиській гімназії замітний і тим, що склала його найбільша кількість абітурієнтів з усіх українських середніх шкіл у Польщі. Тому й не диво, що цю подію занотувала наша преса з додатком матуральної статистики й завваг виховно-шкільного характеру.

Найдокладніше зреферував матуру в нашій гімназії перемиський „Український Бескид” у числі 21. з 5. червня ц. р. в окремій статейці, де крім спису матуристів подано статистику перебігу й висліду матури, а крім цього статистичні цифри соціального походження батьків матуристів з останнього й першого року матури (1896), а наприкінці редакція побажала новим матуристам успіху на новому їх життєвому шляху.

Цю статейку подаю тут дослівно, пропускаючи спис 69 матуристів, що його поміщено в іншому місці цієї книжки:

Остання матура. Іспит зрілости в державній мужеській гімназії в Перемишлі. У цім році зліквідовано остаточно 8-клясову гімназію в Польщі. Сьогорічний іспит зрілости був лебединою піснею усіх матур, що від 1850 р. заворушували з кінцем кожного шкіл. року уми молоді, а серця родичів. У нашій перемиській гімназії відбувалися іспити зрілости, як це виказав у своїй студії про „Історію матур” дир. Шах Ст., поміщеній у „Звідомленні” гімназії за шк. рік 1935/36 стор. 71—110, (з нагоди 40-ліття першої матури в заведенні), від 1896 р. почавши безпереривно, навіть у воєнних роках. У цім році випустила перемиська гімназія свій 43. річник матуристів у світ, а сьогорічний іспит був 83. іспитом з черги.

Іспит цей відбувся у двох речинцях: письменний від 4—9 травня, а устний у днях від 19—26. травня ц. р. Предсідником іспит. комісії був, як усе від 1932 р. почавши, сам директор заведення п. Степан Шах.

До письменного іспиту приступило 84 абітурієнтів: з клясичного відділу 35, з обох гуманістичних відділів 49. На основі письменних задач репробовано 10 кандидатів. При устнім перепало ще 5. Разом репробовано 15 абітурієнтів, тобто 17%. А треба додати, що в цьому році допустило Міністерство Освіти всіх учнів VIII. кляси до матури — без кінцевої річної клясифікації. Тому до матури дійшли також такі учні, що в нормальнім ході дісталиби з кінцем осьмої кляси двійку і мусілиби клясу повторити.

Всі абітурієнти є греко-католицького віроісповідання, а двох православних, синів емігрантів.

Коли ходить про соціяльне походження цих матуристів, то статистичний образець представляється так: синів священних — 11 (16%), селянських — 26 (37%), ремісничо-робітничих 5 (7%), урядничих — 20 (29%), а вільних професій, як адвокатів, купців і т. п. — 8 (11%).

Якщо порівнаємо цю статистику з подібними зіставленнями першої матури в 1896 р., то побачимо, що священничих синів було тоді 52%, селянських 21.60%, ремісничо-робітничих 13.20%, урядничих 13.20%, а вільних професій — не було ще. (Порівнай: Ст. Шах: „У 40-ліття першого іспиту зрілости в Держ. Гімназії в Перемишлі”. Перемишль, 1936 р. на стор. 73).

Від Редакції: Усім нашим новим матуристам, загартованим у твердій перемиській гімназії, бажаємо щастя на новій дорозі їх життя.

Меншу статейку про перемиську матуру помістив „Новий Час” у 118. ч. з 1. червня 1938. п. н. „Іспит зрілости в державній гімназії в Перемишлі, де подано тільки спис матуристів і статистику висліду, а „Діло” в ч. 116. з 29. травня ц. р. подало про цю матуру більшу новинкарську вістку.

3. Спортове життя в гімназії.

Здавалосяб, що й інші сторінки шкільно-учнівського життя відібуться деяким відгомном у пресі, як н. пр. вистави ручних робіт та рисунків, або самоосвітня діяльність учнів у наукових гуртках, чи більші прогульки учнів. Але на це не звернув ніхто уваги навіть у тих журналах, що призначені для молоді. Зате спортовий рух української гімназійної молоді в Перемишлі дуже докладно реєстрував і оцінював на своїх стовпцях одинокий у нас спортовий журнал „Змаг” тимбільш, що його редактор це Перемишлянин, що займався довший час спортом у нашому городі.

Реєстрацію спортового руху нашої молоді починає статейка в ч. 34. „Змагу” з 4. жовтня 1937., яка реферує вислід легкоатлетичних змагань учнів української гімназії в Перемишлі та пояснює, чому рівень змагань тільки середній, а її автор висловлює жаль, чому старше громадянство не цікавиться спортом нашої молоді. Наводжу її дослівно:

Перемиська гімназія на грищі. Легкоатлетичні змагання української держ. гімназії. Два рази до року влаштовує українська мужеська державна гімназія в Перемишлі свої легкоатлетичні мистецтва: з початком шкільного року легкоатлетичні мистецтва поодиноких кляс і відділів за перехідну чашу, і при кінці шкільного року мистецтва „Сянової Чайки” — спортового кружка при тійже гімназії. Міжклясові змагання за чашу недавні. Влаштовано їх 2 роки тому з нагоди ювілею „Сянової Чайки”, а уфундована проф. М. Романцем чаша зберігається в спеціальній габльотці тої кляси, якої змагуни вийшли зі змагань переможцями. В цьому шкільному році міжклясові легкоатлетичні змагання відбулися на стадіоні в дні 20. вересня. До 9-ти конкуренції стануло около 40 змагунів гловно вищих кляс, щоб звести зі собою незвичайно завзяту боротьбу за гарну нагороду. Рівень змагань середній, а причиною цього: початок шкільного року, через що

декорацію салі. Самого концерту не розглядає критично, тільки наводить поодинокі точки програми і з них підносить сольо учня Саковського та кінцеве слово професора-україніста. Подаю її окремо:

Поклін гімназійної молоді Кобзареві. Цьогорічні Шевченкові свята в Перемишлі започаткувала молодь української державної хлопячої гімназії концертом, що відбувся 12. березня у власній гімнаст. салі. Вже сама підготова до свята: елегантні, гарні запрошення з автопортретом Шевченка в молодому віці, добір та уклад солідно обдуманого програми, гарна декорація салі, мистецьке уладження сцени, навітлене рефлектором погруддя, перед ним велика книга, за погруддям велика палета і кобза вказували, що немало праці вложила молодь у своє свято. На програму зложились: 1) Т. Шевченко-Кошиць: „Заповіт” у виконанні міш. хору учнів. 2) Вступне слово „Значіння Шевченка для молоді”, дбайливо опрацьоване, виголосив уч. кл. I. ліц. Б. Кушнір. 3) А. Вівальді: „Концерт а-моль, скрипкове сольо молоденького, талановитого скрипака, уч. кл. II. В. Заболоцького. 4) Ф. Колесса: „Вже більше літ двісті” і Лисенко: „Та забілили сніги” з солями: барітоновим Попадюка і басовим Колцуна, уч. кл. VIII., відспівав муж. хор під управою Б. Кушніра. 5) Шевченко-Безкоровайний: „Минають дні” — мельодеклямація при супроводі фортепіяну, виконало п'ятьох учнів. 6) Д. Авбер: Увертура до опери „Німа з Партічі”, виконала орхестра учнів під упр. проф. Л. Хиляка. Орхестра відіграла ще надпрограмово вязанку народніх мельодій. Найбільш атракційною точкою вечора було: баріт. сольо „Ой Дніпре”. Голос і його барва у Саковського прекрасні. Останньою точкою концерту була Шевченка-Лисенка „Калина” у виконанні міш. хору учнів під управою проф. В. Вітошинського, яка гідно завершила цілий концерт. Свято закінчив проф. Б. Загайкевич рефератом, який слід би помістити в цьогорічному звідомленні. Реферат, опрацьований на найновіших дослідах про Шевченка, незвичайно вартісний та виховний. У цілости концерт зробив дуже гарне вражіння на приявних.

Про цей самий концерт написав доволі обширну згадку криптонімний „Батько” в „Новому Часі” з 19. березня ц. р. ч. 59. Оцінка його глибша й дбайливіша, ніж попередня. Хоч оба рецензенти підносять деякі ті самі додатні сторінки концерту, але більш спостережливости й вдумливости бачимо в оцінці „Нового Часу”, що дає і загальний погляд на концерт і розбирає окремі його точки та висловлює з приводу їх свої завваги не тільки естетичної, але й виховної натури, як це й повинно бути у відношенні до шкільного концерту, н. пр. гарну думку: дбати про дальший розвиток молодих талантів, щоб вони не марнувались, або слушну заввагу, що ціла обстановка й декорація мають впливати на те, щоб виробити естетичний смак у молоді.

Наводжу цю статейку в передруку з „Нового Часу”:
Шевченкове Свято в перемиській муж. гімназії. Молодь перемиської держ. гімназії зложила дня 12. III. ц. р. свій поклін Т.

Концерт у честь Тараса Шевченка Дня 12. березня 1938. в руханковій салі.
Декорація сцени й фронтної стіни.

Шевченкові у 77 роковини смерти святочним концертом. Був це на терені нашого міста перший у цім році Шевченківський концерт. На це шкільне свято запрошено родичів учнів, їх опікунів

та прихильних гімназії гостей. Саля гімн. була вщерть виповнена, бо шк. свята в цій школі тішаються виробленою симпатією. Є ці свята в цілості передумані, старанно підготовані й естетично переведені. Так було й цього року — від самих гарно зредагованих запрошень, естетичної декорації сцени — до сердечности, з якою витали на вступі і прощали там гостей. Всюди видно вправну руку проводу.

Концерт був різноманітний і не довгий, а надиханий щирим молодечим настроєм. Програма мала 8 точок, які виказали високу культуру, плекану в заведенні.

На першу точку пішов традиційним звичаєм „Заповіт” — в цім році Ол. Кошиця. На другу — була промова голови „Міжкл. Шк. Громади” на тему: „Значіння Шевченка для молоді”; промова учня була річева, без зайвих фраз, добре виголошена. Як третя точка пішло скрипкове сольо у форт. супроводі молоденького скрипака, учня 2. кл., на терені Перемишля, кажуть найспосібнішого адепта музики, що треба тим більше повитати, бо це селянська дитина. Відтак відспівав муж. хор дві пісні: Ф. Колесси „Вже більше літ двісті” і М. Лисенка „Забіліли сніги” з барітоновим і басовим солями. Інсценізації якогось твору Шевченка, що є спеціальністю цеї гімназії, в цім році чомусь не було; була лише мельодеклямація „Минають дні” у супроводі форт., але у збірнім виконанні: 2 сопранів, 2 альтів і баса, що було дуже оригінальним помислом. У шестій точці виступила гімн. симфонічна орхестра, що відіграла вельми удачно увертюру до опери Д. Авбера „Німа з Партічі”, а на біс вязанку народніх пісень в укладі її диригента, молодого учителя Л. Хиляка. Передостанньою точкою було барітонове сольо у супроводі форт. „Ой, Дніпре” Лисенка, що його відспівав надзвичайно гарно молодий співак, учень ліцею, який розпоряжає вже нині справді рідким голосовим матеріалом і гріх було би тим хлопцем, селянським сином, не зайнятися. А відомо, що і Модест Менцінський, Теодор Пасічинський, Роман Любинецький та інші також вийшли з перем. гімназії. На останню точку виступив міш. хор учнів, що відспівав викінчено „Калину” Лисенка, хоч тепер уже гімназія не має добрих хлопчачих голосів, бо вже в 1—2 кл. мутує. На закінчення промовив до молоді проф. Б. Загайкевич, який підніс річево, як Шевченко — поза г'єніяльним талантом — усильно працював над собою дорогою самонавчання в літературі і мистецтві. Хорами диригували: мішаним проф. В. Вітошинський, а мужеським учень; фортепяновий дострій спочивав у руках двох учнів. Декорації сцени були теж кисти учнів. Гімназія під кожним оглядом самовистарчальна.

Цілість випала дуже гарно, а „Кружок Родичів” зібрав 148 зл. добровільних датків при вступях на салю. **Батько.**

Другим шкільним святом, що входить уже в ділянку релігійного виховання й має завдання плекати в серцях молоді культ

Патрона школи, це концерт для вшанування пам'яті св. свщмч. Йосафата, що його влаштовують тепер щороку в день св. Йосафата, цебто 25. листопада. Тоді шкільна молодь вільна від шкільної науки і вранці бере участь у врочистій Службі Божій у гімназійній авлі, після чого відбувається концерт-поранок для самої молоді. Увечорі в 18. год. учні повторюють цей концерт перед публікою, яку складають батьки учнів, учениці перемиської жіночої гімназії „Українського Інституту для дівчат” і запрошені місцеві громадяни.

Декорація сцени на святі Патрона Заведення св. Йосафата дня 25. XI. 1938.

Першу згадку про цей концерт помістив дописувач „Діла” К-к у 265. числі цього щоденника з 1. грудня 1937. Своім звичаєм не увійшов він у саму суть концерту й не подав критичного розгляду його, а згадавши про декорацію сцени й портрет св. Йосафата та запрошених гостей-глядачів, навів точки програми і закінчив загальною похвалою шкільного свята та признанням для проведу й учителів гімназії за те, що плекають у школі музичну культуру. Як виглядає цей допис-згадка, пізнають читачі, коли наведу його дослівно:

Молодь муж. державної гімназії з українською мовою навчання влаштувала 25. ц. м. в год. 18. у гімн. салі в честь патрона

свого заведення св. Йосафата святочний концерт. У святі взяли участь: Кир Григорій, численне духовенство, запрошені гості, батьки учнів та молодь жінок і муж. гімназії. Сцена дуже гарно прибранна, по середині портрет кисти проф. О. Кульчицької, намальований для гімн. каплиці в 1937 р. На добірну й мистецьку програму зложились: 1) І. Кишакевич: „Пісня слави” — муж. хор учнів під упр. Б. Кушніра, уч. І. кл. гум. ліцею. 2) „Історія мощів св. Йосафата” — реферат Е. Шафрана, уч. кл. VIII. 3) а) Барвінський: „Прелюдія — Хорал” б) Й. Брамс: „Баллада” — форт. сольо П. Демчука, уч. кл. III. 4) Уляна Кравченко: „Один пастир і стадо одно” — декл. К. Ленчик, уч. кл. I. 5) А. Страделля: „Церковна арія” — скрипка, сольо Р. Федевича, уч. І. кл. мат. фіз. ліцею в супроводі форт. уч. П. Демчука. 6) М. Виноградов: „Душе моя” — терцет у виконанні: М. Білика, уч. І. кл. г. ліц., Ю. Буцяка, уч. кл. VIII., Т. Грицева, уч. кл. VIII., Ю. Колцуна, уч. кл. VIII., М. Рудого, уч. кл. VIII., і В. Саковського, уч. І. кл. г. ліцею. 7) Фр. Буальд'є: Увертура з опери „Каліф з Багдаду” — гімн. оркестра учнів під упр. проф. Л. Хиляка. 8) Дм. Бортнянський: Концерт XVII. „Коль возлюбленна” — міш. хор учнів під упр. проф. В. Вітошинського. Всі точки концерту були виконані дуже дбайливо. Видно було, що учні під проводом свого Директора та вчителів дбають і про музичну культуру. Свято залишило по собі справді миле вражіння.

Друга згадка про цей самий концерт появилася у перемиському тижневику „Український Бескид”, а саме в ч. 48. з 12. грудня 1937. Вона дуже схожа на попередню згадку, бо в ній маємо теж перелік точок програми без ніякого їх розгляду й заваги про загальне вражіння з цього шкільного свята, але крім цього є тут коротенький звіт про першу частину свята вранці для самої молоді. Тому пропускаю другу частину цієї нотатки і передрукую тільки першу, де поміщено опис свята і загальну оцінку:

Учні державної гімназії з українською мовою навчання в Перемишлі вшанували дня 25-го листопада ц. р. урочисто пам'ять Патрона свого заведення св. свщнмч. Йосафата. Ці шкільні релігійні свята вже переходять в традицію, коли то заходом теперішнього директора заведення п. Ст. Шаха в 1933 році перемиська гімназія змінила свого Патрона.

Свято почалося торжественною Службою Божою, яку відправив Впр. о. Архидіакон М. Мриц в гімн. каплиці. Помимо свого 80-літнього віку отець Архидіакон виголосив принагідну палку проповідь та посвятив новий великий оригінальний образ св. свщнмч. Йосафата, кисти відомої артистки-малярки Олени Кульчицької. При тій нагоді приступило 81 учнів-членів Марійської Дружини до св. Причастя. Авля була битком виповнена учительським збором з Директором заведення, родичами і молоддю.

Того самого дня вечором в год. 18-ій відбувся святочний концерт в гімн. салі. Цей концерт ріжнвився додатньо від кон-

цертів з минулих років тим, що програма не була перевантажена надміром точок і те саме вийшло на користь загального вражіння з концерту.

Образ св. свщмч. Йосафата,
кисти артистки-малярки проф. Олени Кульчицької,
посвячений дня 25. XI. 1937. і поміщений в гімна-
зійній каплиці.

2. Матура.

До важних подій у кожній гімназії належить і матура, коли то „молоді орли-соколи вилітають у світ” на новий життєвий шлях, щоб на основі гімназійної науки набиратись вищої освіти. В останньому шк. році мала вона своє окреме значення, бо це була остання матура в гімназіях давнього типу, що саме тепер

змагуни станули до змагань невідготовані відповідно і цілковито без тренінгу.

Технічні осяги такі:

Біг 100 м. — 1) Волинець 12.7 сек., 2) Сендзік, 3) Войтович.
Біг 800 м. — 1) Мельник 2:57.5, 2) Малий, 3) Сендзік. Гінці 4×100 м. — 1) VIII А (Коритко, Мандрик, Малий, Сендзік) час 52.2 сек., 2) Гуманістичний ліцей (Білик, Плахта, Хитра, Кривоніс), 3) VIII Б (Заньків, Прокіп, Бардин, Волинець). Скок вгору — 1) Войтович 1.55 м., 2) Лехіцький 1.52, 3) Євусяк 1.44, Скок вдаль 1) Войтович 5.48, 2) Сендзік, 3) Хитра. Куля — 1) Плахта 10.40, 2) Хитра, 3) Погорецький. Диск — 1) Волинець 25.43, 2) Євусяк, 3) Колцун. Ратище — 1) Плахта 38.70, 2) Войтович, 3) Заньків.

В загальній пунктації переміг і добув чашу гуманістичний ліцей. (В 1935 р. кл. VIII А, в 1936 р. VIII Б). На змаганнях був присутний дир. гімн. Степан Шах, який з великим зацікавленням слідкував за змагом своїх учнів і який являється приятелем молоді та справжнім опікуном молодих спортсменів. Професорський збір репрезентували оба професори руханки. Зі старшого громадянства не бачили ми нікого. Трибуни заповнила шкільна молодь.

Гром.

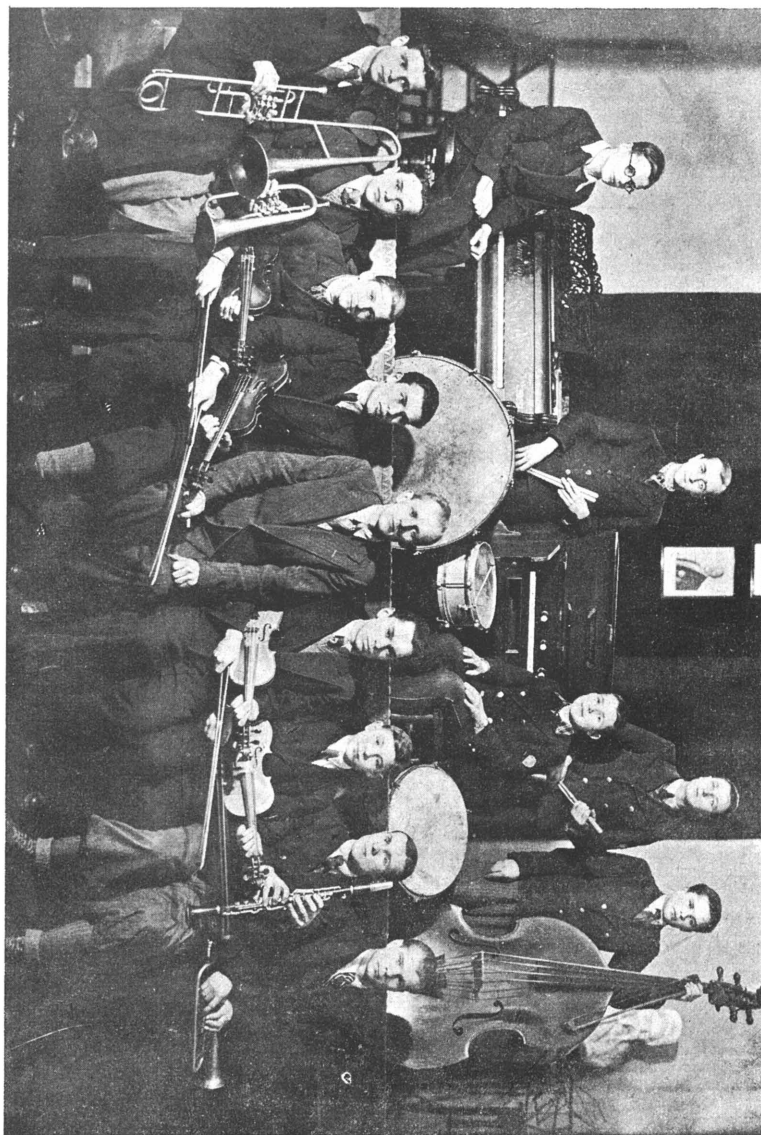
Хронологічно йде стаття „Змагу“ в ч. 41. з 22. листопада 1937 р. про змагання в легкоатлетичній й відбиванці гімназійних спортсменів. У цій статті зреферовано міжклясовий турнір відбиванки, поїздки членів перемиського гімназійного спортивного гуртка „Сянова Чайка“ до Яворова та перемогу Перемишлян на змаганнях із яворівськими спортсменами, вкінці міжгімназійні легкоатлетичні змагання в Перемишлі, що в них українська гімназія здобула друге місце. Стаття написана в чисто діловому тоні, а додано до неї легко-настрійний рефлексійний вступ. У цілості представляється вона так:

Гімназійна молодь на плянші і біжні.

Змагання у легкоатлетичній і відбиванці учнів перемиської гімназії. Що молодь української держ. мужеської гімназії в Перемишлі любить спорт і горнеться до нього, свідчать про це ті численні спортові імпрези, що відбуваються на терені гімназії чи поза нею при офіційній співучасті учнів заведення. Свідчить про це теж завзяття і воля перемоги, що малюються на лицах самих змагунів і всіх отих численних симпатиків спорту — товаришів, що з величезним зацікавленням слідкують за ходом змагань і сильно демпінгують тих, що в шляхотному суперництві на спортовому полі стараються придбати лаври для своєї кляси, а в дальшому для цілої гімназії. Доказом цього є радість і гордість молодих змагунів зі здобутої перемоги, оця свідомість значіння успіху і того глибокого змісту, що замкнений в слові: Наші перші! Тому не диво, що молоді змагуни і їхні симпатики

вкладають у кожні змагання багато уваги й енергії, потрібної на те, щоби вийти переможцем з боротьби, мати оцю — знану лише переможцям — насолоду, що пливе з факту перемоги.

Шкільна орхестра під проводом проф. Л. Хиліака в р. 1937/38.

Після внутрішньо-гімназійних легко-атлетичних змагань, які відбулися у вересні, прийшла черга на міжкласовий турнір

відбиванки, що відбувся в жовтні і тривав три тижні. Змагання відбувалися системою чашовою („програв—відпав”) і згуртували на старті 7 дружин поодиноких кляс.

Перше місце в турнірі добула кляса VIII. Б, що вже в перших змаганнях виелімінувала фаворита турніру: дружину гум. ліцею 2:1, і виграла з VIII. А, і з VIII. В в ідентичному відношенні 2:1. **На другому місці всадовилася дружина кл. VIII. В**, після перемоги над матем.-природ. ліцеєм 2:1 і IV. Б 2:0, програвучи з першуном (VIII. Б) 1:2. **Третє місце добула VIII. А**, після виграної з IV. А 2:1, з IV. Б 2:0 і програної з першуном 1:2.

Фінальні змагання між клясою VIII. Б і VIII. В, відбулися дня 21. жовтня при незвичайно великому зацікавленні всіх учасників турніру і всіх заінтересованих кляс. Як ми вже згадали, турнір виграла кляса VIII. Б у відношенні 2:1 (15:14, 9:15, 15:13).

Склад фіналістів: **VIII. Б**: Волинець Р., Прокоп Р., Заньків В., Гук М., Горко В., Бардин В.; **VIII. В**: Мохнацький М., Гусар В., Войтович Ст., Карашівський Е., Неофіта Ю., Кривовяза Я., **VIII. А**: Малий К., Мандрик І., Микитин Л., Мельник М., Коритко О., Сендзік Р.

Дня 3. жовтня гостювала репрезентаційна дружина відбиванки спорт. гуртка „Сянова Чайка” при перемиській гімназії, під проводом проф. Бачинського Е., в Яворові, куди виїхала на запрошення спортивного гуртка при тамошній гімназії „Явір”.

Репрезентації обидвох гімназій виступили в складах: „**Сянова Чайка**”: Волинець Р. (VIII. Б), Рибалт Я. (ліц. гум.), Саковський Вас. (ліц. гум.), Заньків Вол. (VIII. Б), Футорський (IV. А), Микитин Л. (VIII. А); „**Явір**”: Ковальський Ос., Грицкевич Ос., Тимкевич Р., Пулик Р., Криштоф Т. Змагання покінчилися перемогою перемишляків у відношенні 2:1. Суддював добре п. проф. Бачинський Е.

Тут слід відмітити, що яворівці грали в 5-тку, бо... так все грають, і не вмють при стинанні мячів противником, бльокувати його. Яворівці прийняли гостей з Перемишля незвичайно сердечно і заопікувались по товариськи. Яворівці обіцяли приїхати на реванж до Перемишля на весну, але вже зі шестим змагуном і умінням бльокувати.

Минулої суботи, 13. ц. м., відбулися в галі міжгімназійні легкоатлетичні змагання, в яких брали участь: наша гімназія, польська гімназія засянська і купецька гімназія. З української державної муж. гімназії стартувало 13 змагунів. Висліди поодиноких суперництв такі (подаємо лише висліди змагунів української гімназії): **800 м**: 2-е місце — Сендзік 2:34 хв.; **1.500 м**: 3-е місце — Малий 5:03 хв.; **Скок вгору**: 1-е місце — Войтович 1.67 м.;

Скок вдаль: 3-є місце — Войтович 5.31 м. (лише один скок по причині контузії); **Куля:** 1-є місце — Плахта 12.48 м, 3-є місце — Погорецький 11.35; **Олімпійська штафета (800×400×200×100):** 2-є місце в складі: Сендзік, Гринишин, Плахта, Войтович — 4:11 хв. У загальній пунктації українська гімназія опинилась на другому місці. **Гром.**

Лещетарська прогулька в Карпати на Пікуй.

Вид на Либохору з височини 1129 м зпід Острого. — Світлив учень Ор. Гарбовський.

З зимових спортів найкращий і найлюбіший це лещетарство, що має багато завзятих любителів і прихильників серед нашої молоді і розвивається серед неї зовсім нормально. І хоч в останньому шкільному році не було сприятливих умовин для лещетарства й інших зимових спортів, всетаки зорганізовано гарну лещетарську прогульку до Либохори, яку описав теж один із учасників і цей опис поміщуємо в III. частині теперішнього „Звідомлення“. Цю прогульку занотував „Змаг“ у ч. 9. з 7. березня 1938. коротко й річево у своїй окремій рубриці „Зі шкільного спорту“.

Лещетарі „Сянової Чайки“ браталися зі сніжною бурею. Лещетарська прогулька учнів перемиської гімназії, членів У. С. К. „Сянової Чайки“, вибралася була в днях 19—23. лютого ц. р. під проводом директора гімн. Степана Шаха, др. Мирослава Куника і проф. Євгена Бачинського до Либохори (20 км в бік від Сянок).

Учасники прогульки відбули між іншим дорогу на верх гори Пікуй (1.405 метрів) зустрівшись по дорозі зі сильною бурею. У боротьбі з дикими силами природи перемогло 9-ох учасників прогульки, що на знак своєї перемоги застромили кийки на шпилі гори.

Гром.

Про двійкові змагання у відбиванці за першенство української гімназії в Перемишлі пише „Змаг” в окремії статейці в ч. 10. з 14. березня 1938., де подає вислід змагань шести дружин наших учнів-спортівців, що їх закваліфіковано до півфіналу. Статейка чисто ділова, коротка, без усяких настроїв і рефлексій, що їх мабуть спортсменці не дуже люблять, волюючи реальні вчинки й осяги. Колись про одні змагання писали в нас цілі обширні статті, тепер коли вже наш спорт розрісся, занотовують їх коротко, бо треба дати в часописі різноманітний матеріал, щоб зацікавити ним читачів.

Подаємо цю звітovu нотатку в передруці із „Змагу”:

Двійкові змагання у відбиванці за першенство української гімназії в Перемишлі. До змагань, що відбулися у просторій спортивній галі, зголосилося 12 двійок членів „Сянової Чайки”, почавши від III. до VIII. кляси.

Для мистецької двійки уфундувала „Сянова Чайка” вартісну нагороду. Згідно зі системою розгрівок, дружина по двох програнах у чвертьфіналі відпадала.

Змагання почалися 21. II. 1938. р. в супроводі великого зацікавлення цілої гімназійної молоді. До півфіналу закваліфікувалося 6 дружин: 1) Волинець, Горко (VIII. б); 2) Бардин, Заньків (VIII. б); 3) Прокоп (ліц. м. ф.), Рибалт (ліц. гум.); 4) Хитра, Саковський (ліц. гум.); 5) Плахта, Погорецький (ліц. гум.); 6) Лапичак (ліц. гум.), Футорський (IV. б).

Двійка Волинець—Горко досить легко розправила з парою Плахта—Погорецький 2:1 (6:10, 10:0, 10:5).

Найбільш цікавою розгрівкою була стріча двох передових двійок: Бардин—Заньків проти Прокоп—Рибалт. Старші відбивачі Бардин і Заньків маючи за собою більше змагань, рутини та зимної крові, по драматичній і завзятій боротьбі виграли 2:1 (10:7, 8:10, 13:11).

Слід при тім згадати, що переможна пара Прокоп—Рибалт у чвертьфіналах перемогла двійку Волинець—Горко і Хитра—Саковський.

Третій фіналіст, знана пара Хитра—Саковський, по цікавій і гарній грі перемогла пару Лапичак—Футорський 2:1 (6:10, 10:5, 10:6).

Виследи з фінальних боїв подамо на другий тиждень.

Торський.

Вислід фіналів мистців двійок у відбиванці подав у звітській статейці-нотатці цей сам часопис у 12. ч. з 28. березня 1938. р. у звичайній рубриці. Нотатка теж чисто ділова, а шкода, бо при нагоді фіналів мистецтв можна було зясувати стан українського гімназійного спорту в Перемишлі, подати завваги й висновки та насвітлити теж деякі його недостачі. Такі поглядіві статейки мають нераз велике інструктивно-виховне значення та викликають у молоді належне зрозуміння й бажання працювати над собою, щоб здобути гарні осяги. Дивно теж, що перемиський звітвик, підписаний криптонімом, не зазначив, яку це нагороду уфундувала „Сянова Чайка“ перемиським першунам. Статейку наводжу в цілості:

Відпочинок у часі лещетарської прогульки на Тисовій у Либохорі.

Посередині стоять: 1 Др. М. Куник, 2 дир. С. Шах, 3 проф. Є. Бачинський. — Світлив Ор. Гарбовський.

Фінали мистецтв двійок у відбиванці за мистецтво української гімназії у Перемишлі.

В днях 14 і 21 березня відбулися в галі ОВФ фінали двійок у відбиванці за мистецтво української гімназії у Перемишлі. До фіналу ввійшли такі двійки: Бардин, Заньків (VIII. б), Волинець Горко (VIII. б) і Хитра, Саковський (ліц. гум.).

Перший день 14. III. був днем несподіванок. Приніс він нерішений вислід і тому фінальні розгровки повторено 21. березня.

В тому дні мистецтво добула двійка Бардин, Заньків (VIII.б), по перемозі над двійкою Волинець, Горко 2:0 (10:7, 10:8) і над двійкою Хитра, Саковський 2:0 (10:4, 10:8). Боротьба за друге місце відбулась поміж двійками Хитра, Саковський — Волинець, Горко. Перемогли перші 2:1 (0:10, 10:7, 10:8).

Табеля фіналів:	гри	пункти	сети	від. воріт
1. Бардин-Заньків (VIII. б)	2	4:0	4:0	40:27
2. Хитра-Саковський (ліц. гум.)	2	2:2	2:3	32:45
3. Волинець-Горко (VIII. б)	2	0:4	1:4	40:40

Змагання тішилися великою популярністю серед гімназійної молоді та держали в напнятті весь спортовий світ гімназії до останньої хвилини.

»День Спортвця« на грищі »Сяну« 20. VI. 1938.

Пані-Матері з »Кружка Родичів« роздають учням молоко.
(Від ліва: п. п. Шеховичева, Федевичева і Доротякова;
з права стоїть з учнями дир. С. Шах.)
Світлила проф. С. Чехович.

Серед фіналістів найкращими показались „старі ветерани”. Відомий напасник „Скали” Бардин В. (III), кращий був технічно, за те його партнер Заньків мав сильні та лискавкові стяття.

На другому місці примістилась двійка „медичьких горожан”, що імпонували своєю зимнокровністю, зігранням та гарною грою. У полі кращий був Хитра.

У третій двійці Волинець-Горка, кращим у полі показався гімназійний репрезентант Волинець. Свою низьку льокату завдячує ця двійка нервам.

„Сянова Чайка” уфундувала першунам памяткову нагороду.
„Засянський”.

З усіх цих (зрештою небагатьох) заміток реєстраційно-звітowego характеру видно, що молодь української перемиської гімназії дбає про свою фізкультуру, прямує до вищих осягів, любить спортивні змагання і має до цього сприятливі обставини, бо її спортивна бадьорість і завзяття щиро підтримують і оба вчителі руханки й директор гімназії, що нерідко і товаришать молодим спортсменам у їхніх спортивних прогулянках.

Можна б зауважити, що по інших середніх школах розвивається спорт краще, бо є більше змагань і прогулянок та кращі й вищі досягнення. В нас цього не може бути, бо Дирекція не допускає до рекордів і поборює рекордоманію, при тім наша молодь убога й не має засобів, щоб купити собі всяке спортивне приладдя й виїжджати на дальші прогулянки зимові, каюкові чи інші. А все таки спортивний стан молоді задовільний, а її спортивні досягнення на перемиському ґрунті високі.

15.IX.1938

MLL.